Yiğit, M. ve Kandemir, G. İ. (2021). Vladimir Propp'un yapısal çözümleme yöntemine göre Eflatun Cem Güney'in Gülen Nar ile Ağlayan Ayva Masalı'nın incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 9 (4), 306-321.

Volume 9/4 December 2021

p. 306/321

Article History:

Received

23/11/2021

Accepted

06/12/2021

Available online

23/12/2021

VLADİMİR PROPP'UN YAPISAL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİNE GÖRE EFLATUN CEM GÜNEY'İN GÜLEN NAR İLE AĞLAYAN AYVA MASALI'NIN İNCELENMESİ¹

**An Analysis of Eflatun Cem Güney's Fable of Laughing Pomegranate
and Crying Quince According to Vladimir Propp's Structural Analysis**

Method

Murat YİĞİT²

Gülten İlayda KANDEMİR³

Öz

Arapça “mesel” sözcüğünün dilimizdeki yansıması olan masal, “eğitici, öğretici hikâye” anlamına gelen bir halk edebiyatı terimidir. Masal, halkın duyuş, düşünüş ve yaşam biçiminin doğal yansıması olan; dilden dile, nesilden nesile süregelen olağanüstü olayların, olağanüstü kahramanlar aracılığı ile anlatıldığı; zaman ve mekân kavramlarıyla sınırlandırılmayan, milletin özünden damıtılmış, öğretici sözlü edebi ürünler arasındadır. İyi ile kötünün diyalaktiği üzerine kurgulanmış masallar, iyilerin hep kazandığı kötülerin ise hep kaybettiği sözlü edebiyat ürünleridir. Ait olduğu milletin yaşayışını, kültürünü, hayat felsefesini katıksız bir şekilde tasvir eden masallar, adeta geçmişten günümüze uzanan bir zaman makinasıdır. Toplumsal hafızanın izini taşıyan masallar çocuklar için eğitici, öğretici ve eğlendirici; yetişkinler için ise hatıralarla dolu nostaljik yazınsal ürünler arasında görülür. Toplumun değişik katmanları arasındaki farklı tip ve karakterleri içinde barındıran masallar geçmişten günümüze farklı kuramsal yaklaşımlara göre çözümlenmiş, karşılaştırmalı yöntemlerle çeşitli

¹ Bu çalışma, 23-26 Nisan 2020 tarihleri arasında Ankara'da yapılan 2. Uluslararası 23 Nisan Bilimsel Çalışmalar Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuş, yayımlanmamıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, muratyigit06@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7487-0007>

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ilaydakandemir.36@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4298-4020>

incelemelere tabi tutulmuştur. Bu bağlamda araştırmanın amacı; Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemine göre Eflatun Cem Güney'in "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" masalının incelenmesidir. İçerik çözümlemesi tekniği kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, Propp'un 31 maddelik "işlevselci" sıralaması esas alınmış, "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" masalının epizotları ve motifleri belirlenmiş, olay örgüsü çıkarılmış, masalda Propp'un belirlediği 31 işlev tespit edilmeye çalışılmıştır. Daha sonra yine Propp'un yönteminde belirlediği eylem alanlarının masal anlatısındaki varlığı incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yapısal anlatı çözümleme, masal, Vladimir Propp, Eflatun Cem Güney, gülen nar ile ağlayan ayva

Abstract

Fairytale, which is the reflection of the Arabic word "parable" in our language, is a folk literature term meaning educational, instructive story. Fairytale, which is the natural reflection of the people's perception, thinking and lifestyle; the extraordinary events that have been going on from one language to another, from generation to generation, are told through extraordinary heroes; It is among the instructive oral literary products that cannot be limited to the concepts of time and space, distilled from the essence of the nation. Tales built on the dialectic of good and evil are products of oral literature, where the good always win and the bad ones always lose. Fairytales, which purely describe the life, culture and philosophy of life of the nation they belong to, are almost like a time machine extending from the past to the present. Fairytales that carry the traces of social memory are educational, instructive and entertaining for children; for adults, it is seen among nostalgic literary products full of memories. The tales, which contain different types and characters among different layers of society, have been analyzed according to different theoretical approaches from the past to the present, and have been subjected to various studies with comparative methods. The purpose of this article is According to Vladimir Propp's structural narrative analysis method, Eflatun Cem Güney's fairytale "Smiling Pomegranate and Crying Quince" is analyzed. In this study, which was carried out using the document analysis technique, Propp's 31-item "functionalist" order was taken as a basis, the episodes and motifs of the "Smiling Pomegranate and Crying Quince" were determined, the plot was deduced, and the 31 functions determined by Propp in the tale were tried to be determined. Afterwards, the existence of the action areas determined in Propp's method in the fairy tale narrative was examined.

Keywords: Structural narrative analysis, tale, Vladimir Propp, Eflatun Cem Güney, smiling pomegranate and crying quince

GİRİŞ

Anonim Halk Edebiyatı bölümü içerisinde yer alan sözlü edebiyat ürünlerinden biri de masallardır. Genellikle halkın ortak kültürünün ürünü olan, dilden dile, kuşaktan kuşağa süregelen olağanüstü durum ve eylemlerin, kurgu ürünü farklı özelliklere sahip şahıs kadrosu ile sunulduğu, herhangi bir zaman, uzam ve mekân sınırı olmayan edebi ürünlere "masal" denir. Masal, Arapça "mesel" kelimesinin dilimizdeki yansımasıdır. Türk dünyasında masal kelimesinin yerini tutan birçok kavram kullanılır. Türkiye ve Balkanlarda "mesel, masal, hekat, hikâye; Azerbaycan ve Kafkaslarda "nağıl"; Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan gibi ülkelerde "ertek, ertegi" gibi isimler almıştır (Sakaoğlu ve Karadavut, 2013, s. 3). TDK'ye (2011) göre masal "genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür" şeklinde tanımlanmıştır. Eflatun Cem Güney (1971) masalı halkın hayal gücü ile yaratılmış sözlü ürünler olarak tanımlar. Ona göre masalların kökenleri geçmişe kadar uzansa da günümüzde hala canlılığını korumakta ve usta kişiler tarafından anlatılmaya devam edilmektedir. Saim Sakaoğlu (2002) ise masal için, "kahramanları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayların gerçeküstü mekanlarda cereyan ettiği hayal ürünü olmasına

rağmen inandırıcılığı olan sözlü anlatım türü şeklinde ifade etmektedir. Masallar, anonim halk edebiyatı ürünlerindendir. İnsanlık tarihinin en eski türü olan mitler, efsaneler, destanlar gibi türlere karşı antitez özelliği gösterir. Bu türlerin bir anlatıcı tarafından sözlü olarak aktarıldığına inanılmaktadır. Masal bu yönüyle mitler, efsaneler ve destanlardan ayrılmaktadır. Çünkü bahsini ettiğimiz bu sözlü edebiyat türlerinde, gerçek olmayanı ancak gerçekmiş gibi anlatan kurmaca kavramına yer yoktur. Masallar da ise olması mümkün olmayan olayların yaşandığı bir yaratıcılık durumu söz konusudur.

Olağanüstülükler taşımakla birlikte tarihe kaynaklık eden masallar kültür aktarımını sağlayan köprü görevini görür. Masallara kalıp sözlerle bir giriş yapılır. Hepimizin bildiği “bir varmış bir yokmuş, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, deve tellal iken, pire berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken...” tekerlemesinin aslında masalla hiçbir bağlantısı yoktur. Burada amaç dinleyicinin ilgisini çekmek ve masala bir giriş yapmaktır. Masallarda çoğunlukla yer ve zaman kavramları belirsizdir. Masal kimi zaman Kafdağı denilen gizemli bir yerde kimi zaman da yerin yedi kat altında veya üstünde geçer. Masallarda anlatılanların inandırıcı olması gerektiği gibi bir durum söz konusu değildir. Kahramanlarını devler, periler, cinler gibi olağanüstü niteliklere sahip varlıklar oluşturur. Masal anonim bir türdür. Başlangıçta, herhangi bir kişinin sözlü ürünü olarak ortaya çıkan masal, zaman içinde dolaşıma girerek aktarılır ve söyleyeni belli olmayan anonim bir tür halini alır. Masallarda iyilik-kötülük, alçakgönüllülük-kibir, doğruluk-haksızlık gibi zıt durumlar ele alınır. Genellikle iyilerin kazandığı, kötülerin cezalandırıldığı masallarda ana izlek insanlara öğüt vermektir. Bilge Seyidoğlu (1975) masal için, masalın köklerinin tarihin karanlık devirlerine kadar uzandığını bu sebeple de nerede nasıl oluştuklarının bilinmediğini ifade eder. Masal türü sözlü dönemde ortaya çıktığı için nesilden nesile aktarılacak günümüze ulaşmış, böylece halkın ortak malı haline gelmiştir. Bütün edebi eserler gibi masallar da belli yapılardan oluşmuş, tekerleme ile başlayıp kalıp cümlelerle son bulmuştur. Masallar, insanın hayal gücünün sınırlarını aşan konularıyla kalmamış, derlendikleri toplumun gelenek ve göreneklerine ait izleri de bünyesinde barındırmıştır.

Literatüre bakıldığında; Türk masallarının kökeni ile ilgil fazla çalışma olmadığı bilinmektedir. Buna karşın, çeşitli derleme ve tasnif çalışmalarına ulaşmak mümkündür. F. Wilhelm Radloff isimli bir Türkolog ilk defa Türk masallarını derlemiştir; Pertev Naili Boratav, Eflatun Cem Güney gibi kişiler masal üzerine çalışmalar yapmıştır. Eflatun Cem Güney Türk edebiyatında masallar üzerine yaptığı yoğun çalışmalardan dolayı “Masalcı Baba” mahlası ile anılmaktadır. Asıl mesleği öğretmenlik olan sanatçı çok sayıda masal derlemesi ve çevirisi yapmıştır. Güney, Türkçenin gücünü, cümlelerin anlamsal ve dil bilimsel sıralanışıyla ve kullandığı söz varlığı ile ortaya koymuştur. Yakın dönemde ise Bilge Seyidoğlu, Umay Güney ve Saim Sakaoglu gibi yazarlar Anadolu masalları üzerine önemli araştırmalar yapmış ve derleme çalışmalarını yayımlamışlardır.

1. VLADİMİR PROPP VE MASALIN BİÇİMBİLİMİ METODU

V. Propp dilbilim, göstergebilim, halkbilim’in kuramsal alt yapısı ve yöntemlerinden faydalanarak çalışmalar yapmış önemli bilim insanlarından biridir. Propp, “Masalın Biçimbilimi” (1928) “Morfogija Skazki” adını verdiği kitabında masalların yapısal unsurlarını belirlemiştir. Propp’un bu çalışması 1958 yılında İngilizceye, 1966’da İtalyancaya, 1968’de Lehçeye 1970’te Fransızcaya ve Rumenceye; 1971’de Macarcaya ve Çekceye, 1972’de Almancaya, 1978-1982 yıllarında Türkçeye olmak üzere pek çok dile çevrilmiştir (Çobanoğlu 2002, s. 196; Propp 2008, s. VII; Şimşek 2012, s. 312; Bars 2014, s. 259). Bahse konu eserinde Propp, tüm masalların ilk olarak aynı iskelet çerçevesinde

oluşturduğunu, daha sonra da masalların birbirinden farklılaştığı görüşünü savunmuştur. Propp, çalışmasını olağanüstü peri masallarıyla sınırlandırmış, yüze yakın Rus masal incelemesi sonucunda bazı bulgulara ulaşmıştır. Masalların yapısal analizini yaparak “sabit” ve “değişken” unsurlarının var olduğunu belirleyen Propp’a göre; değişken unsurlar kahramanların isimleri ve nitelikleriyken, sabit unsurlar ise kişilerin eylemleridir. Yani masal kişileri birbirinden farklı özellikler gösterse de sonuçta aynı eylemleri gerçekleştirmektedir.

V. Propp yöntemini işlevler üzerine kurgulamıştır. Propp’un kullandığı işlev anlatı içindeki şahıs kadrosundan bir kişinin hareketini, olay haritası bağlamında gerçekleşen anlam yönüyle eşleştirilmiş işi ya da oluşu anlatır. Kim gerçekleştirirse gerçekleştirsin kişilerin işlevleri, anlatının sabit ve değişmez unsurlarıdır. Yapısal yönden bu işleyiş şu şekilde gerçekleşir (Propp’tan çev. Rifat- Rifat, 1985):

1. İşlevler sınırlı sayıda gerçekleşir.
2. İşlevlerin oluş dizilimi her zaman sabittir fakat yapay masallar bu kurala uymaz.
3. Bütün olağanüstü masallar kurgusal özellikleri ve yapıları bakımından benzerdir.

V. Propp, incelediği bütün masalların genellikle karakteristik girizgâh cümleleriyle başladığını tespit etmiştir. Masalın girizgâh bölümünde kahraman-aile üyeleri takdim edilir ya da durumları betimlenir. Bu durum biçimbilimsel öge olarak değerlendirilir ve a sembolü ile temsil edilir. V. Propp incelediği bütün masalarda ortak olan 31 işlev vardır. Bu işlevler ve sembolleri şu şekilde gösterilebilir:

Tablo 1. *Vladimir Propp’un Masallar İçin Belirlediği İşlevler*

Sıra	İşlevin Gösterdiği Eylemin Betimlemesi	Sembolü
1	Aile fertlerinden herhangi biri evden uzaklaşır.	İ
2	Kahraman anlatı içinde bir yasakla karşılaşır.	Y
3	Yasak ihlal edilir.	İ
4	Hain bilgi elde etmeye çalışır.	ε
5	Hain kurbanıyla ilgili bilgi edinmeye çalışır.	ζ
6	Hain, kurbanını ya da kurbanının hazinesini elde edebilmek için onu kandırmaya çalışır.	η
7	Kurban haine inanır ve istemese de haine yardım etmiş olur.	θ
8	Hain aile üyelerinden birine ya da birilerine zarar verir.	A
9	İstenmeyen durum ya da eksikliğin haberi duyulur; bir istek ya da buyruk ile kahramana müracaat edilir, kahraman harekete geçer ya da kahramanın gitmesine izin verilir.	B
10	Kahraman harekete geçmeyi onaylar ya da buna karar verir.	C
11	Kahraman ailesinden / yurdundan ayrılır.	↑
12	Kahraman sihirli bir araç ya da yardımcı edinebilmek için bir deneme, sorgulama, imtihan vb. ile karşılaşır.	D

13	Kahraman gelecekte kendisine yardımcı olacak kişinin davranışlarına tepkide bulunur.	E
14	Sihirli nesne kahramana verilir.	F
15	Kahraman ulaşmak istediği şeyin bulunduğu yere ulaştırılır, kahramana mihmandarlık edilir ya da yol gösterilir.	G
16	Kahraman ve hain bir kavgada karşı karşıya gelir.	H
17	Kahraman kendisini temsilen bir simge edinir.	I
18	Hain mücadeleyi kaybeder.	J
19	Başlangıçtaki istenmeyen durumdan ya da eksiklikten kurtulunur.	K
20	Kahraman ailesine/yurduna dönüş yapar.	↓
21	Kahraman hain tarafından takip edilir.	Pr
22	Kahraman yardım görür.	Rs
23	Kahraman kimlik değiştirerek, yurduna ya da başka bir ülkeye gider.	O
24	Gerçek olmayan bir kahraman uydurma iddialarla ortaya çıkar.	L
25	Kahramana zor bir görev verilir.	M
26	Zorlu görev yerine getirilir.	N
27	Kahraman kendine özgü simgesi sayesinde başkaları tarafından tanınır.	Q
28	Sahte kahraman, hain ya da kötü olanın gerçek kimliği ifşa olur.	Ex
29	Kahraman farklı bir görünüme bürünür.	T
30	Gerçek olmayan kahraman ya da hain cezasını bulur.	U
31	Kahraman evlenir ya da tahta çıkar.	W°

(Propp'tan çev. Rifat- Rifat, 1985).

V. Propp'un incelediği masallarda tespit etmiş olduğu her bir işlevin özelliğini kısaca tanımlamış, şematik olarak karşılaştırmalar yapabilmek için işlevleri birer simgeyle göstermiştir. Masallar genellikle aile fertlerinden herhangi birinin ya da masal kahramanının ismine veya durumuna işaret edilerek tanıtıldığı bir durum ile başlar. Buna başlangıç durumu denir. Başlangıç durumu, bir işlev olarak kabul edilmese de bir biçim birimsel ögedir ve "o" işareti ile gösterilir. Başlangıç durumundan sonra tespit edilen diğer işlevler sıralanır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırmanın Amaç ve Önemi

Bu çalışmada V. Propp'un "Masalın Biçimbilimi" adlı eserinde belirlediği işlevlerden hareketle Eflatun Cem Güney'in Gülen Nar ile Ağlayan Ayva masalının işlevleri belirlenmeye çalışılmıştır. Adı geçen masalla ilgili alanyazında böyle bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışmada, "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" adlı masalın, Propp'un masal çözümleme yöntemine göre içerdiği işlevler ve hareketler belirlenmiş, ardından ilgili masalın aksiyon şeması çıkarılmaya çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Vladimir Propp tarafından geliştirilen "yapısal çözümleme yöntemi"ne dayalı içerik çözümlemesi üzerine kurgulanmıştır. İçerik çözümleme tekniği Weber'e (1989) göre; anlatı metinlerinden elde edilen içeriğin bazı işlemlerden geçirilerek yorumlanması eylemidir. Krippendorff'a (1980) göre ise içerik çözümlemesi metinlerden elde edilen içeriğe dayalı sonuçlar çıkarmaktır. Araştırma bağlamında Eflatun Cem Güney'in Gülen Nar ile Ağlayan Ayva Masalı Propp'un yapısal çözümleme modeline göre iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. İki araştırmacı aynı veri setini kullanarak kodlama yaptığı takdirde tanımlar daha keskin hale gelmektedir" (Miles ve Huberman'dan akt. Arastaman, Öztürk-Fidan & Fidan, 2018, s. 58). Araştırmacılar tarafından tespit edilen veri setlerinde bulunan masala ait işlevlerin güvenilirlik ve kapsam geçerliliğinin sağlanması için pilot uygulamalar yapılmış, uzman görüşlerine başvurularak işlevler gözden geçirilmiştir. Elde edilen nihai masal işlevleri tekrar incelenmiş, kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplaması yapılmış [görüş birliği / (görüş birliği + görüş ayrılığı) x 100] (Miles & Huberman, 1994) ve bu işlem sonucunda araştırmanın güvenilir kabul edilebilmesi için gerekli olan %70'lik oranın (Miles & Huberman, 1994) üzerinde görüş birliği sağlanan işlevler (13 işlev) dışında kalan diğer işlevler çıkarılmıştır.

3. PROPP METODUNA GÖRE GÜLEN NAR İLE AĞLAYAN AYVA MASALININ İNCELENMESİ

Bu çalışmada Eflatun Cem Güney'in derlemiş olduğu; "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" masalının Propp'un "Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi"ne göre incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda, "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" masalının olay örgüsü ve motifleri belirlenmeye çalışılmış, Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi'ne göre masalın yapısı ortaya konmuştur.

3.1. Gülen Nar ile Ağlayan Ayva Masalının Olay Örgüsü

1. Yörük beyi bir gün bilmeyerek birinin kalbini kırar.
2. Kalbini kırdığı kişi, Yörük Bey'i için, Allah'tan "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva"nın derdine düşmesini diler.
3. Yörük Beyi'nin yüreğine bir ateş düşer.
4. Kahraman demir çarık ve demir asa ile "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva"yı bulmak üzere yola çıkar.
5. Epey bir yol gittikten sonra Yörük Beyi'nin karşısına bir ırmak çıkar.
6. Yörük Beyi sağına soluna bakınırken bir çoban görür.
7. Yörük Beyi, çobana ırmağın renginin neden kana benzediğini sorar.
8. Çoban hikâyeyi anlatmaya başlar (Köprünün yıkılması sonucu düğün alayının ırmakta kaybolduğunu, o günden sonra da ırmağın kanlı gözyaşı gibi aktığını söyler).

9. Çoban, Yörük Beyi'nin nereye gittiğini sorar.
10. Yörük Bey'i bir ah aldığını, bu yüzden de "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva"yı aradığını söyler.
11. Bunu duyan çoban, aradığı şeyin bir devin bahçesinde bulunduğunu ve oraya gitmenin tehlikeli olduğunu söyler.
12. Çoban, Yörük Beyi'ni bu fikirden vazgeçirmeye çalışır.
13. Yörük Bey'i kararından vazgeçmeyeceğini, çobandan kendisine yolu tarif etmesini ister.
14. Yörük Bey'ini kararından döndüremeyeceğini anlayan çoban yolu tarif eder.
15. Çoban, "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva"nın, yedi başlı bir devin bahçesinde bulunduğunu ve bu bahçenin Kafdağı'nın tepesinde olduğunu söyler.
16. Çoban, oraya vardığında karşısına çıkacak şeyler hakkında Yörük Beyi'ne bilgi verir (Karşısına çıkan kapının "Açıl kapım açıl" dediğinde açılacağını, Gülen Nar ile Ağlayan Ayva'nın bulunduğu ağacı ve onu koruyan yedi başlı devin varlığından bahseder).
17. Yörük Bey'i, çobanın elini öper ve Kafdağı'na doğru yola koyulur.
18. Epey bir yol aldıktan sonra Yörük Bey'i Kafdağı'na varır.
19. Yörük Bey'i karşısına çıkan kapıya "Açıl kapım açıl" der ve açılan kapıdan içeri girer.
20. Yörük Bey'i İçeride başı göklere değen bir ağaç ve altında onu koruyan yedi başlı bir dev olduğunu görür.
21. Yörük Bey'ini gören Nar gülmeye, Ayva ise ağlamaya başlar.
22. Yörük Bey'ini gören dev ise homurdanmaya başlar.
23. Yörük Bey'i biraz ürperse de yılan dişli hançeriyle devi öldürür.
24. Bin yıllık ağaç Yörük Bey'ine doğru eğilir.
25. Yörük Bey'i "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva"yı dalından koparır.
26. "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" bir peri kızına dönüşür.
27. Peri Kızı ile Yörük Bey'i birbirine açılır.
28. Yörük Bey'i, Peri Kızı'nı obasına götürmek ister fakat yol uzun olduğu için Peri Kızı'nın yola dayanamayacağını düşünür.
29. Peri Kızı birden kuşa dönüşür ve Yörük Beyi'nin başına konar.
30. Yörük Beyi de kuşa dönüşür.
31. Yörük Bey'i ve peri kızı göz açıp kapayıncaya kadar obaya ulaşırlar ve kırk gün kırk gece düğün yaparlar.

4. GÜLEN NAR İLE AĞLAYAN AYVA MASALININ YAPISAL ANLATI YÖNTEMİNE GÖRE ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmanın bu aşamasında, Eflatun Cem Güney tarafından derlenen "Gülen Nar ile Ağlayan Ayva" masalında iki tanesi başlangıç ve bitiş durumu olmak üzere, V. Propp'un ortaya attığı 31 işlevden 13 tanesine ulaşılmıştır. V. Propp'a göre masalların girişinde bir başlangıç durumu sunulur. Bu kısımda aile bireyleri, kahraman ya da sadece kahramanın durumu betimlenir. Başlangıç durumu her ne kadar bir işlev niteliği taşımasa da biçimbilimsel öge olarak kabul edilir. (Propp'tan çev. Rifat- Rifat, 1985).

Tablo 2. *Başlangıç Durumu İşlevi*

Tanım	Kahraman/aile üyeleri takdim edilir veya mevcut durumları betimlenir.
Simgesi	α
Örnek	“Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, obaların birinde bir Yörük Beyi varmış. Öteki Beyoğlu Beyler gibi burnu Kafdağı'nda değil; ne kimsenin bir tüyüne dokunmuş ne bir kuşun kanadına. Yerdeki karıncayı bile incitmezmiş. Daha da ağlayanla ağlar, gülenle güler, sönen ocakları yeniden yakarmış.”

Tablo 3. *Harekete Geçme İşlevi (10)*

Tanım	Kimi zaman masalda bu andan bahsedilmese de iradi bir arama kararının verildiği kesindir. Bu durum kahramanın bir arayış için yola çıktığı masalarda mevcuttur.
Simgesi	C
Örnek	“Sakınan göze çöp batar derler. Nasıl olmuşsa bilmeyerek birinin kalbini kırmış. O da: — İlahi yiğit; başka bir şey demem, dilerim Allah'tan Gülen Nar ile Ağlayan Ayva'nın derdine düşesin, demiş. Oba Beyi'nin de yüreğine bir ateştir düşmüş. Gayrı, bağlasalar durur mu? Demir çarık, demir asa düzülmüş yola; Gülen Nar İle Ağlayan Ayva'yı bulmak için.”

Tablo 4. *Evden / Aileden Ayrılma İşlevi (11)*

Tanım	Bu bölümde olay örgüsü gelişim gösterir. Masala yol gösterici veya verici olarak adlandırılan yeni bir karakter girer. Kahraman, bu kişiyle rastlantı sonucu ormanda, yolda, vb. yerde karşılaşır. Kahraman talihsizliği giderecek sihirli vasıtayı alabilmek için verici veya yol gösterici tarafından çeşitli şekillerde sınanır.
Simgesi	↑
Örnek	“Az gitmiş, uz gitmiş; dere, tepe düz gitmiş; derken bir ırmak çıkmış önüne. Yanına, yöresine bakınırken bir çoban ilişmiş gözüne: — Çoban baba; niye bu ırmak böyle kan gibi, diye sormuş.”

Tablo 5. *Anlaşılmaz Öge İşlevi*

Tanım	Masal kahramanlarının bazı hareketleri bazı durumlarda bu tasniflere uymayabilir ya da tanımlanmayabilir. Bu gibi durumlara nadir rastlanmaktadır. Bunun sebebi, bahsedilen olayın fıkra, destan, efsane gibi türlerden masala aktarılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Bunları da anlaşılmaz öğeler olarak tanımlarız.
--------------	---

Simgesi	Y
Örnek	<p>Çoban da:</p> <p>— “Sorma yolcu, sorma; nice yiğitlerin kanına girdi bu ırmak. Günün birinde de telli pullu bir gelini yedi. Dilim varmıyor demeye. Hani şu yayla yayla konup göçen yörükler yok mu? Ha işte; onlardan iki oba gelip bu ırmağın iki yamacındaki iki yaylaya konmuşlardı, yaz, bahar aylarında... Yörük değil mi, dalları ayrı ama kökleri bir. Birbirinden kız alıp kız veriyor, tuz alıp tuz veriyorlardı. Günün birinde de birinin kızını, birinin oğluna verecek oldular. Kırk gün, kırk gece toy düğün ettiler. Sonra al bayrak kaldırıp davullar dövdürerek gelin kızı alıp gittiler ama nasıl söyleyeyim; köprü yıkıldı, gelin alayı suya döküldü. O gün, bugün ırmak kanlı bir gözyaşı gibi akıyor; şu yıkılası köprü de ecel beşiği gibi hâlâ sallanıp duruyor.”</p>

Tablo 6. *Kahramanın Sınanması-Sorgulanması İşlevi (12)*

Açıklama	12.2. Verici kahramanı selamlar ve sorguya çeker.
Tanım	Kahraman sınama amaçlı sorularla karşı karşıya kalır. Kahraman soruyu kibarca yanıtlarsa herhangi bir nesne (at, kılıç, vb.) elde eder.
Simgesi	D
Örnek	“Hey yolcu, demir çarık ve demir asa bu halde nereye böyle, diye sormuş.”

Tablo 7. *Kahramanın Tepkide Bulunma İşlevi (13)*

Açıklama	13.2. Kahraman vericinin selamını alır veya almaz.
Tanım	Verici ya da yol göstericinin tepkisi olumlu veya olumsuz olabilir.
Simgesi	E
Örnek	<p>“Yörük Beyi de yarasına dokunulmuş ceylan misali inlemiş:</p> <p>— Sorma çoban baba, sorma; ben de bir gınahtsızın ahına uğradım. Öyle bir ateş düştü ki yüreğimin başına; yaktı, yandırdı beni. Şimdi dağdan dağa Gülen Nar ile Ağlayan Ayva'yı arıyorum. Derdime derman arıyorum, deyince:</p> <p>Çobanın kaşları çatılmış:</p> <p>— A yolcu, demiş, eceline mi susadın sen! Gülen Nar ile Ağlayan Ayva dediğin bir devin bahçesinde, ağaçlardan bir ağacın üstündedir. El ermez, güç yetmez ona. İyisi mi, ahını yellere, derdini sellere ver de gel bu yoldan vazgeç oğul!..</p> <p>Daha da ne diller dökmüş ama Yörük Beyi:</p> <p>— Çoban baba, demiş. Ben bu başı bu yola koydum bir kere, kader ne ise öyle olur gayrı. Ne olur, biliyorsan o bahçenin yolunu göster bana, diye yalvarıp yakarmış.”</p>

Tablo 8. *Kahramana Yol Gösterme Yahut Kılavuzluk Edilmesi İşlevi (15)*

Açıklama	15.4. Kahramana yol gösterilir.
Tanım	Aranılan şey başka bir ülkede ya da krallıktadır. Yol gösterici veya vericinin yardımıyla kahraman istediği yere ulaştırılır.
Simgesi	G
Örnek	Çoban dayanmamış: — “Anlaşıldı oğul, anlaşıldı; öyle bir ateş sarmış ki yüreğini, gayrı ölüm bile döndürmez seni! Şimdi, eğil de kulak ver bana: Devin bahçesi, Kafdağı'nın tepesindedir. Bura ile oranın arası altı aylık yol. Ne sağa eğil ne sola bükül ne şu ırmağa ak ne başka bir dereye dökül; alınının doğrusuna, düpedüz git. Bir gün olur, Kafdağı'na varırsan, dağ gibi bir kapı çıkar önüne. Açıl kapım açıl! dersin, açılır kapı. Gayrı girdin mi, girdin bahçeye. Bahçenin ortasında bir ağaç göreceksin, bin yıllık bir ağaç! İşte Gülen Nar ile Ağlayan Ayva bu ağacın üstündedir ama yedi başlı devin de gözleri onun üstündedir. Allah bir kuvvet verir de bir vuruşta devin başını düşürebilirsen o, bin yıllık ağaç da eğim eğim eğilir önünde. Sen de Gülen Nar ile Ağlayan Ayva'yı koparırsın dalından. Haydi, yolun açık olsun, demiş. Yörük Beyi eğilmiş, çobanın eline varmış, doğrulmuş Kafdağı'nın yolunu tutmuş. O gitmiş, yol gitmiş; o gitmiş. Tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi geçerek Kafdağı'na yetişmiş.”

Tablo 9. *Kahramanın Hainle Karşı Karşıya Gelmesi İşlevi (16)*

Açıklama	16.1. Açık bir arazide dövüşürler. Buraya ejderlerle ve düşman ordularıyla yapılan muharebeler dâhildir.
Tanım	Kahraman zafer sonucunda aradığı şeye ya da nesneye ulaşır, nesneyi ya da şeyi elde eder.
Simgesi	H
Örnek	“Açıl kapım açıl!” demiş, açılmış kapı. Bir de bakmış ki ne baksın!.. Baş göklere değen bir ağaç. Ağacın altında yedi başlı bir dev, dalında da Gülen Nar ile Ağlayan Ayva... Yörük Beyi'ni görünce Nar başlamış gülmeye, Ayva başlamış ağlamaya, dev de başlamış homurdanmaya... Yörük beyinin tüyleri diken diken olmuş ama “Allah!” deyip yılan dişli hançerine sarılmış, bir vuruşta yedi başını birden doğramış devin.”

Tablo 10. *Hainin Mağlup Olması İşlevi (18)*

Açıklama	18. 1. Hainle açık mücadelede dövüşülür.
Tanım	Kahraman, haini yumrukla ya da bir nesne yardımıyla öldürür.
Simgesi	J

Örnek	“Yörük beyinin tüyleri diken diken olmuş ama “Allah!” deyip yılan dişli hançerine sarılmış, bir vuruşta yedi başını birden doğramış devin.”
--------------	---

Tablo 11. *Eksikliğin Yahut Kötülüğün Giderilmesi İşlevi (19)*

Açıklama	19. 1. Aranan nesne aklın veya kuvvetin kullanılmasıyla ele geçirilir.
Tanım	Kahraman bazen hainin başta kullandığı yöntemleri kullanarak talihsizlik veya eksikliği giderir.
Simgesi	K
Örnek	“O zaman bin yıllık ağaç eğilmiş; Yörük Beyi de Gülen Nar ile Ağlayan Ayva'yı koparmış dalından. Meğer Gülen Nar ile Ağlayan Ayva dedikleri; ağlar, güler bir peri değil miymiş? Silkinince dalından, bir kız olmuş hemen... Gözleri ahu yazması, boyu servi dal gibi acep insan bakmaya doyar mı ki... Yörük Beyi bir bakmış gözü gönlü açılmış. Sonra oturmuşlar bir taşın üstüne, kırk yılın hasretlisi gibi kalplerini dökmüşler birbirine.”

Tablo 12. *Geriye Dönme İşlevi (20)*

Tanım	Geri dönüş hemen olur, varışla aynı şekilde gerçekleşir. Varıştaki gibi uçuşa ya da yer değiştirme biçimleri gerçekleşebilir.
Simgesi	↓
Örnek	“— Seni alıp bizim yaylalara götürmek isterdim ama yürekte var, elde yok. Yola, yokuşa dayanamazsın ki, demiş.”

Tablo 13. *Yeni Bir Görünüme Bürünme İşlevi (29)*

Açıklama	29. 1. Yardımcının sihirli hareketiyle yeni bir görüş kazanılır.
Tanım	Kahraman, özel güçlere sahip olan bir varlık tarafından farklı bir şeye dönüştürülür.
Simgesi	T
Örnek	“Demeye kalmamış, bir kuş olmuş peri kızı; Yörük Beyi'nin başına konmuş. O başına konunca Yörük Beyi de bir kuş olmasın mı? Kanat kanada dağlardan aşmış, bir göz yumup açınca kadar Yörük yaylasına varmışlar.”

Tablo 14. *Evlenme Yahut Tahta Çıkma İşlevi (31)*

Açıklama	31. 2. Kahraman evlenir.
Tanım	Kahraman, kurtardığı kişiyle evlenerek tahta çıkar veya kurtardığı kişiyle evlenir.
Simgesi	W°
Örnek	“Bundan ötesi düğün bayram. Vurmuş davullar gümbür gümbür; çalmış sazlar coşkun coşkun. Tam kırk gün kırk gece toy düğün etmişler. Onlar ermiş muradına; biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düştü. Kimin ne muradı varsa onun başına.”

Buna göre masalın olay şeması $\alpha C \uparrow Y D E G H J K \downarrow T W \alpha$ şeklindedir. Masal giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Masalda yer alan “ $\uparrow Y D E G H$ ” işlevleri masalın gelişme bölümünü oluşturmaktadır. Gelişme bölümü bir yazının en önemli bölümü olmakla birlikte okuyucuyu saran, olayların içinde yer almasına olanak sağlayan kısım olarak bilinir. Gülen Nar ile Ağlayan Ayva masalında da olduğu gibi tüm masalların bir çözümleme şeması vardır. Ortaya çıkan bu şema başka masalarla “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalını karşılaştırma konusunda büyük kolaylık sağlayacaktır. Böylelikle masallar arasındaki formellerin ne derece benzer oldukları, hangi konularda birbirlerinden ayrıldıkları gibi sonuçlara ulaşılabilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Halkın hayal gücünün ürünü olan ve olağanüstü özellikler taşıyan “masallar” tarihe kaynaklık etmesinin yanında kültür aktarımını da sağlayan bir köprü konumundadır. Türk masallarının kaynağı ile ilgili araştırmalar yapılmassa da derleme ve sınıflandırma çalışmaları mevcuttur. Türk edebiyatında ise “masalcı baba” olarak anılan yazarımız Eflatun Cem Güney masal alanında önemli çalışmalara imza atmıştır. Bu araştırmada Eflatun Cem Güney tarafından derlenen “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalının yapısal özellikleri Vladimir Propp’un masalın 31 işlevi doğrultusunda incelenmiş ve Propp’un masal inceleme yönteminde belirttiği 31 işlevden 13 tanesine ulaşılmıştır. V. Propp “Masalın Biçimbilimi” adlı eserinde, tüm masalların aynı iskelet çerçevesinde oluşup daha sonra farklılaştığı görüşünü savunmuştur. V. Propp’un “Masalın Biçimbilimi” adlı eserinde belirttiği bu savından hareketle Eflatun Cem Güney tarafından derlenen “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalı incelenmiş ve bu masalın da diğer masallar gibi başlayıp işlevlerinin yavaş yavaş farklılaştığı görülmüştür.

Uğur ve Günaydın, (2019) çalışmasında, V. Propp’un dünya masallarını inceleyerek bütün masalarda ortak olabilecek işlevleri tespit ettiğini, masalların dizgesel yapısını düzenleyen karmaşık işlev haritasını ortaya çıkardığını ve bu işlevleri 31 maddeye ayırdığını; bu işlevlerin tamamının her masalda olmayabileceğini ancak masaldaki işlev sayısına bakılmaksızın işlev sırasında bir farklılık olmayacağını ifade etmiştir. Bars E. M. (2014) ise çalışmasında, “Battal Gazi Destanı” filmini V. Propp’un yapısal anlatı çözümleme yöntemine göre incelemiş fakat V. Propp’un belirlediği işlevlerin sırasının değiştiği sonucuna ulaşmıştır. Bars E. M. (2014) yine aynı çalışmasında V. Propp’un ortaya attığı ilk üç işlevinin altıncı işlevden sonra, yirmi üçüncü işlevin ise on altıncı işlevden önce geldiğini tespit etmiştir. Koçak ve Kurtlu (2016) çalışmasında; “Üç Turunçlar” adlı masalı Propp metodu ile çözümlemiş ve anlatının metotta ifade edilen işlevlerle örtüştüğü sonucuna varmıştır. Bars (2014) ise çalışmasında; Dede Korkut Kitabından aldığı “Basat

Depegözi Öldürdüğü Boy” adlı masalını Propp metoduyla çözümlemiş ve masalın Propp’un tespit ettiği işlevlere uygun olduğunu ifade etmiştir.

Sonuç olarak araştırma kapsamında çözümlenen Eflatun Cem Güney’in “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalında Propp’un dünya masallarında tespit ettiği 31 işlevden 13 tanesine ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan 13 işlevin Propp metodunda belirtilen işlevlerle bire bir örtüştüğü ve sırasının değişmediği tespit edilmiştir. Son tahlilde, “Gülen Nar ile Ağlayan Ayva” masalının Propp’un “Yapısal Anlatı Çözümleme Metodu”nda belirtilen masal kalıbına uygun olduğu söylenebilir. Çalışma sonucu elde edilen verilerden hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Her ülkenin, toplumun kendine özgü bir masal geçmişi vardır. Masallar içerisinde kültüre ait izler bulunduran güzide araçlardandır. Bu yönüyle masallar işlevlerine ayrılarak çocuklara, yetişkinlere birçok mesaj iletiminde bulunulabilir ve bu sayede kültürel aktarım sağlanabilir.
2. Masallar aynı konu ve düşünceyi içerseler bile dil anlatım bakımından içerisinde yer alan tekerlemeler her ulusun kendi öz benliğine ait öğeleri içerir. Bu sayede çocuğa kendi kültürüne ait farklı kültürel desenler/kodlar sezdirilebilir. Yine bu yönüyle masallar çocuğun ana diline ait dil bilinci edinmesine yardımcı olabilir.
3. Masallar geniş birer hayal ürünü aracı olduğu için dinleyen veya okuyan kişinin hayal gücüne çok büyük katkılar sağlar. İçerisinde hayali ve fantastik özellikler barındıran karakterlerin yanında her kesimden insan tipinin ve hayatın olağan akışı içinde birçok işlevi bünyesinde barındıran masallar, özellikle çocukların hayat tecrübesi kazanmasına yardımcı olabilir.
4. Masallar yoluyla insanlara iyilik yapma, yardımsever olma gibi eyleme dayalı işlevsel mesajlar verilebilir.
5. Masallar okuyucuların estetik, güzellik ve yaşamla ilgili sanatsal ihtiyaçlarını karşılayabilecek içeriğe sahip olması yönüyle kişisel gelişim sürecinde etkin bir şekilde kullanılacak ürünler arasında değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Arastaman, G., Öztürk-Fidan, I. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 37-75.
- Bars, M. E. (2014). Vladimir Propp’un yapısal çözümleme yöntemi çerçevesinde “Battal Gazi Destanı” filminin incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 7(XVIII), 79-97.
- Çıblak, N. (2005). V. Propp’un masal çözümleme metodu. *Türk Dili*, 638, 127- 140.
- Çobanoğlu, Ö. (2002). *Halk bilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını: yazın eğitime atılan ilk adım*. İzmir: Tudem Yayınevi.
- Dündar, H. (2014). Vladimir Propp ve masalın biçimbilimi. *Milli Folklor Dergisi*, 55, 115-118.
- Erdal, T. (2013). Elâzığ Masalları ve Propp metodu. *Milli Folklor Dergisi*, 12, 99, 175-178.
- Gedik, S. (2019). Masalların eğitimsel işlevleri. *Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü, Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3 (1), 356-367.
- Gümüş, İ. (2015). *Türk masallarının max lüthi yaklaşımıyla çözümlenmesi*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günay, U. (1975). *Elâzığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi yayınları.
- Güney, E. C. (1971). *Folklor ve halk edebiyatı*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.

- Houssein, Y. (2014). *Halep Türkmen Masallarının Propp metodu açısından çözümlenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde masalın yeri*. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevi.
- Kavuran, T. ve Acar, H. M. (2014). Kayıp Balık Nemo'da masal işlevleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 39, 148-158.
- Koçak, B. ve Kurtlu Y. (2016). Erzurum halk masallarından Üç Turunçlar Masalı'nın Vladimir Propp'un yapısal anlatı çözümleme yöntemine göre incelenmesi. *Turkish Studies Dergisi*, 11 (15), 327-346.
- Krippendorff, K. (1980). *Content analysis: An introduction to its methodology*. Beverly Hills Calif: Sage Publications.
- Mert, E. L. (2012). Anadili eğitimi-öğretimi sürecindeki çocuk yazını ürünlerinden yararlanma ve masal türüne yönelik bazı belirlemeler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 1-12.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook: qualitative data analysis (2nd Edition)*. Thousand Oaks. CA: Sage Publications.
- Nakipoğlu, M. (2016). Hermann Hesse'nin Augustus Masalında masal öğeleri ve Propp'a göre çözümlenmesi. *Humanitas*, 4(8), 241-255.
- Özçalışkan Ş. (1996). Vladimir Propp'un biçimbilimsel yaklaşımı çerçevesinde bir Keloğlan Masalının incelenmesi. *Dilbilim Araştırmaları*, 7, 59-75. Dergi DOI:10.18492/dad
- Propp, V. (1985). *Masalın biçimbilimi*. (Çev.) Mehmet Rifat, Sema Rifat. İstanbul: Bilim, Felsefe, Sanat Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2002). *Gümüşhane ve Bayburt masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu S, Karadavut Z. (2013). *Halk masalları*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Türkel, A. ve Çetinkaya, M. (2021). V. Propp'un masalın biçimbilimi yaklaşımı bağlamında "kara tavuk" adlı masalın çözümlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 158-178.
- Weber, R. (1990). *Basic content analysis (2nd Edition)*. Thousand Oaks, United States: Sage Publications.

İnternet Kaynakları

- Güney, E. C. (2014, 23 Nisan). Gülen Nar İle Ağlayan Ayva Masalı. <http://www.ekultursanat.com/masal/eser-1370-Gulen-Narla-Aglayan-Ayva>. Erişim Tarihi:23.04.2014

GÜLEN NAR İLE AĞLAYAN AYVA

Hazırlayan: Eflatun Cem GÜNEY

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, obaların birinde bir Yörük beyi varmış. Öteki beyoğlu beyler gibi burnu Kafdağı'nda değil; ne kimsenin bir tüyüne dokunmuş ne bir kuşun kanadına... Yerdeki karıncayı bile incitmezmiş. Daha da ağlayanla ağlar, gülenle güler, sönen ocakları yeniden yakarmış. Sakınan göze çöp batar derler. Nasıl olmuşsa bilmeyerek birinin kalbini kırmış. O da:

— İlahi yiğit; başka bir şey demem, dilerim Allah'tan Gülen Nar'la, Ağlayan Ayva'nın derdine düşesin, demiş.

Oba beyinin de yüreğine bir ateştir düşmüş. Gayrı, bağlasalar durur mu? Demir çarık, demir asa düzülmüş yola; Gülen Nar'la Ağlayan Ayva'yı bulmak için...

Az gitmiş, uz gitmiş; dere, tepe düz gitmiş; derken bir ırmak çıkmış önüne. Yanına, yöresine bakınırken bir çoban ilişmiş gözüne:

— Çoban baba; niye bu ırmak böyle kan gibi, diye sormuş.

Çoban da:

— Sorma yolcu, sorma; nice yiğitlerin kanına girdi bu ırmak. Günün birinde de telli pullu bir gelini yedi. Dilim varmıyor demeye... Hani şu yayla yayla konup göçen yörükler yok mu? Ha işte; onlardan iki oba gelip bu ırmağın iki yamacındaki iki yaylaya konmuşlardı, yaz, bahar aylarında... Yörük değil mi, dalları ayrı ama kökleri bir... Birbirinden kız alıp kız veriyor, tuz alıp tuz veriyorlardı. Günün birinde de birinin kızını, birinin oğluna verecek oldular. Kırk gün, kırk gece toy düğün ettiler. Sonra al bayrak kaldırıp davullar dövdürerek gelin kızı alıp gittiler ama nasıl söyleyeyim; köprü yıkıldı, gelin alayı suya döküldü. O gün, bugün ırmak kanlı bir gözyaşı gibi akıyor; şu yıkılası köprü de ecel beşiği gibi hâlâ sallanıp duruyor.

Ya siz yolcu demir çarık, demir asa böyle nereye, diye sormuş.

Yörük beyi de yarasına dokunulmuş ceylan misali inlemiş:

— Sorma çoban baba, sorma; ben de bir günahsızın ahına uğradım. Öyle bir ateş düştü ki yüreğimin başına; yaktı, yandırdı beni. Şimdi dağdan dağa Gülen Nar'la Ağlayan Ayva'yı arıyorum. Derdime derman arıyorum, deyince:

Çobanın kaşları çatılmış:

— A yolcu, demiş, eceline mi susadın sen! Gülen Nar'la Ağlayan Ayva dediğin bir devin bahçesinde, ağaçlardan bir ağacın üstündedir. El ermez, güç yetmez ona. İyisi mi, ahını yellere, derdini sellere ver de gel bu yoldan vazgeç oğul!

Daha da ne diller dökmüş ama Yörük beyi:

— Çoban baba, demiş. Ben bu başı bu yola koydum bir kere, kader ne ise öyle olur gayrı. Ne olur, biliyorsan o bahçenin yolunu göster bana, diye yalvarıp yakarmış.

Çoban dayanamamış:

— Anlaşıldı oğul, anlaşıldı; öyle bir ateş sarmış ki yüreğini, gayrı ölüm bile döndürmez seni! Şimdi, eğil de kulak ver bana: Devin bahçesi, Kafdağı'nın tepesindedir. Bura ile oranın arası altı aylık yol... Ne sağa eğil ne sola bükül ne şu ırmağa ak ne başka bir dereye dökül; alınının doğrusuna, düpe düz git. Bir gün olur, Kafdağı'na varırsan, dağ gibi bir kapı çıkar önüne. "Açıl kapım açıl!" dersin, açılır kapı. Gayrı girdin mi, girdin bahçeye. Bahçenin ortasında bir ağaç göreceksin, bin yıllık bir ağaç! İşte gülen Nar'la Ağlayan Ayva bu ağacın üstündedir ama yedi başlı devin de gözleri onun üstündedir. Allah bir kuvvet verir de bir vuruşta devin başını düşürebilirsen o, bin yıllık ağaç da eğim eğim eğilir önünde. Sen de Gülen Nar'la Ağlayan Ayva'yı koparırsın dalından. Haydi, yolun açık olsun, demiş.

Yörük beyi eğilmiş, çobanın eline varmış, doğrulmuş Kafdağı'nın yolunu tutmuş. O gitmiş, yol gitmiş; o gitmiş... Tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi geçerek Kafdağı'na yetişmiş.

“Açıl kapım açıl!” demiş, açılmış kapı. Bir de bakmış ki ne baksın! Başı göklere değen bir ağaç. Ağacın altında yedi başlı bir dev, dalında da Gülen Nar’la Ağlayan Ayva... Yörük beyini görünce Nar başlamış gülmeye, Ayva başlamış ağlamaya, dev de başlamış homurdanmaya... Yörük beyinin tüyleri diken diken olmuş ama “Allah!” deyip yılan dişli hançerine sarılmış, bir vuruşta yedi başını birden doğramış devin. O zaman bin yıllık ağaç eğilmiş; Yörük beyi de Gülen Nar’la Ağlayan Ayva’yı koparmış dalından... Meğer, Gülen Nar’la, Ağlayan Ayva dedikleri; ağlar, güler bir peri değil miymiş? Silkinince dalından, bir kız olmuş hemen... Gözleri ahu yazması, boyu servi dal gibi acep insan bakmaya doyar mı ki... Yörük beyi bir bakmış gözü gönlü açılmış. Sonra oturmuşlar bir taşın üstüne, kırk yılın hasretlisi gibi kalplerini dökmüşler birbirine... Söz sözü açmış, derken Yörük beyi: — Seni alıp bizim yaylalara götürmek isterdim ama yürekte var, elde yok. Yola, yokuşa dayanamazsın ki, demiş. Demeye kalmamış, bir kuş olmuş peri kızı; Yörük beyinin başına konmuş. O başına konunca Yörük beyi de bir kuş olmasın mı? Kanat kanada dağlardan aşmış, bir göz yumup açincaya kadar Yörük yaylasına varmışlar. Bundan ötesi düğün bayram. Vurmuş davullar gümbür gümbür; çalmış sazlar coşkun coşkun. Tamam kırk gün kırk gece toy düğün etmişler. Onlar ermiş muradına; biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düştü. Kimin ne muradı varsa onun başına...